

"וירוס של אוהד נהרין" היא יצירה מעולה, מורכבת ומעודנת, ומן המקום שנראה כהרחקת עדות - טקסט של יוצר אוסטרי, במה ותלבושות בהירים, ריקוד ללא זיקוקי דינור, אומר נהרין דברים קשים. ומבלי להיות פוליטי במובן הנדוש של המילה, הוא מחפש שוב אחרי מה שאינו שקרי ואינו העמדת פנים. שמות העבודות של נהרין הם לעיתים קרובות מילים שאין להן פירוש מידי, המציבות מין תעלומה בפני הקהל - כביכול שיחק היוצר ברגשות צופיו ושיטה בהם. אך לעיתים קרובות השמות אינם באים אלא לכסות על דבר מה חשוף מאוד, כמו שם קוד, כאשר הפתרון הוא במה שמתרחש בין הצופה ליצירה.

"וירוס" הוא שם שיש בו יוהרה גדולה לצד מחיקת העצמי - הוא קיים בעולם לעצמו, אורגניזם, לפי המילון, "פשוט מאוד", המכפיל עצמו רק בתאים חיים והמסוגל לחולל מחלות. מקורו לא ברור. כך - להוציא עניין המחלה - היה נהרין רוצה להישאר בעולם - לא הוא, המקור, אלא משהו, מין קיום, איזו תכונה שהיא המחול.

התעלומה היא תנאי לעירנות, ועירנות היא גם מה שנהרין - דרך פיטר הנדקה [Handtke] - מצפה מהקהל שלו, אליו הוא מדבר, אותו הוא מפתה ומעליב, נותן לו קיום ומערער עליו בעת ובעונה אחת.

הנדקה ב"העלבת הקהל" מרוקן את הבמה מתוכן, אך גם ממלא אותה בתוכן הממשי הסופי - מהות הקשר עם הקהל. להנדקה יש סדר יום פוליטי מובהק, וכאשר החל לכתוב, הוא ביקש לנער את הקהל השבע ולהחזיר לתיאטרון את המציאות דרך ההעלבה והווידוי, "לזעזע את הבורגנות" ולהטיל ספק בסדר הקיים, שבו גם התיאטרון משחק את המשחק המהוגן של סיפוק רצון הקהל. הזיקה של נהרין לטקסט של הנדקה נראית בלתי נמנעת - הניסיון לפירוק החציצה שבין הקהל לבין הבמה, הנתינה, ההתייחסות לקהל כנוכח, היפוך התפקידים - השחקנים הם הצופים, הקהל הוא הנושא - היא הפרדוקס

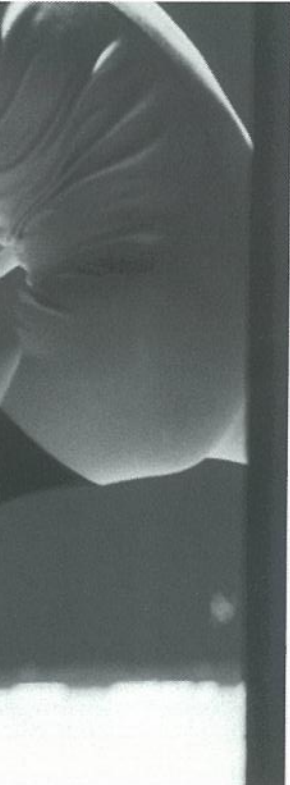
שמזין חלקים נרחבים ביצירתו של אוהד נהרין. העבודה החדשה הזו של נהרין היא נזירת כמעט בסולם הצבעים ובעוצמות שלה - ועניינה הוא "עכשיו", "חבל הטבור המחבר אתכם לזמן שלכם", כדברי הנדקה. הרגע חסר התארים, הקיומי, שהמחול במיטבו מעצים, ה"חיות" עצמה, "ככותן של המילים והמחוות על הבמה" (לפי שמעון לוי, המתרגם) המצב הכמעט חייתי של "חוסר בינה" או בינה עילאית, שהוא, לפי הגדרתו של קלייסט [Kleist], מצב של חסד.

על במה לבנה ניצבים הרקדנים בשורה ארוכה, לבושים בבגדים בגוני לבן ובז, ידיהם בכפפות ולרגליהם גרביים ארוכים שחורים. עטופים, כמו מוגנים מפני מגע, פניהם חיוורות, מאופרות בלבן שקוף עם כמה כתמי סומק. התנועות נעות בטווחים קצרים - כמעט ואין קפיצות מרהיבות, אין כיבושי מרחב מרשימים - אלא התכנסות, מיני זעזועים ופרכוסים, וכמו שבין המילים יכולות להישמע אנחות ולחישות ומיני הברות, כך גם התנועה היא זו שבין התנועות הגדולות, המוכרות, כמו מין תת-טקסט, העמקת התנועה, גילוי המרחבים שבין תנועה מוחצנת לבין משהו כמו המהום, כאשר המלמול התנועתי נפרץ פה ושם במין עימות פתאומי עז, כמו בעדר של צבאים כאשר לפתע, ללא שום אזהרה, שתי חיות אחוזות זו בזו, סבך קרניים בסבך קרניים, כדי לשוב ולהיפרד.

משהו בסולם התנועתי של המחול הזה מזכיר את מחול הבוטו היפני, כמו גם הלבון, השקט, הריכוז הפנימי. אך נהרין אינו יפני ואינו אוסטרי, ואת הניקיון התנועתי והרעיוני מכתמים פה ושם קטעי טקסט אישיים, חמים, התפרצויות של מחול יפהפיות, ביטוי של כאב ממשי, מוחשי.

העבודה מתחילה כאשר קריסטין פרנק רושמת בגיר לבן על לוח שחור הניצב לרוחב הבמה כולה. ברישום שלה המילה הופכת לחלק מהגוף, היא פיזית כמו דיבור. ברעד, כמו ילד האוחז לראשונה עיפרון, מציירת הרקדנית את המילה "אתם" - כאשר צורת האותיות מתווה את צורת הגוף, את אורך הזרוע הרושמת, וגם את דמותה הפיזית הנשענת על הלוח, סביבה היא רושמת את קו הראש, כמו שמציירים בגיר את הגופה בזירת הפשע. עד כמה שאני מנסה להימנע מן האיזכור המילולי ומשחקי מילים קלים מדי - מחול, לחולל, מחלה, מחילה - הרי המחלה ("וירוס") אולי כן נמצאת בבסיס העבודה, לא המחלה במובן של

קופת-חולים, אלא מה שהפילוסוף סרן קירקגור [Soren Kierkegaard] מכנה ה"חולי עד מוות" הקיומי. הסיפור שהנדקה לא כתב ושאותו מספרת יעל שנל תוך כדי ריקוד, גם הוא סיפור של כאב והקשר המידי והמפתיע שלו למחול - "רקדתי עירומה ואמי הכתה אותי, וגיליתי שאני נהנית מן הכאב" - והרקדנית שבה ומספרת את הסיפור, קולה נחנק מן המאמץ, דמותה והריקוד שלה היפים כל כך מוסיפים זעזוע מעבר לתוכן, ומשהו בכנות של הווידוי מוסיף עוד רובד של חשיפת אמת, שאין הדברים כפי שהם נראים, שיש משהו נורא בבסיס, שאנו מוקפים כאב אותו אנו טורחים לכסות בכל כוחנו, מה עוד שיש בו "הנאה".

הלוח השחור הופך לאט לקיר של גרפיטי עליו מציירים ומקשקשים הרקדנים. מילה הופכת לתנועה, הפה של קריסטין פרנק משתנה, פעור, עם ההברות שהיא מבטאת. ציור הוא מחול, דיבור הוא תנועה של פה ולסתות, וכאשר יעל רושמת קו עגול שהוא היקף תנועת הזרוע שלה, שוב ושוב, התנועה והעיגול הופכים למין צעקה. צייסטו אונו [Ono], מרוחה על הלוח השחור, הופכת את המלמול הלשוני ואחר כך את הדיבור למין התפלשות כמעט ילדותית של מונולוג - ספק ביפנית ספק בשפת התינוקות והחיות, אך הקהל מבין את ההומור ואת המצוקה, את הרגע האינטימי הנחשף, והיא זוכה בתשואות.

"וירוס" מאת אוהד נהרין, להקת בת-שבע,
צילום: גדי דגון
"Virus", by Ohad Naharin, Batsheva
Dance Company, photo: Gadi Dagon

תוך כדי המופע, המוסיקה היפהפיה של קרני פוסטל והציטטות הקלאסיות עובדות במישור מוכר, כאן מתרחש דבר מה אחר - עם המוסיקה הערבית המעודנת, הריקוד הפשוט כמעט כמו ריקוד עם, שכל אחד יכול להצטרף אליו - מזכיר לנו נהרין את מה שכולנו עוסקים בו, בלהיטות ובהצלחה גדולה: את השכחת המציאות, את שכחת הכאב, האנושיות, לא רק את שלנו, אלא בעיקר את זו שלהם, הפלסטינים. וכן, עלינו להיות נעלבים, עלינו לצעוק על עצמנו משום שכמו במילות הסיום של הנדקה - "אתם גבירות ואדונים, נבחר ציבור, מרוממי תרבות ונציגי האמנות לעם, אתם, אחים ואחיות, אתם בני אדם בדיוק כמונו... אנחנו מודים לכם. ערב טוב".

הלהקה, בביצוע נפלא, מגיעה בעבודה הזו לסוג של מחויבות ודיוק שהם עצמם כמו תכונות של מחול - אין זו משמעת במובנה

וכל הזמן הזה מדבר אחד הרקדנים החבוי, כך מתברר בדיעבד - מאחורי דמות בובה אנושית לבושה בקפידה בחליפה - את הטקסט של הנדקה. והתנועה היא כמו קליגרפיה באוויר, מפתיעה, וככל שהמילים כביכול ברורות יותר כך התנועה מסתורית, כובשת, מלאה הבלחות פתאומיות של וירטואוזיות, ולמרות הסולם הכביכול נמוך של עוצמתה, היא כמו וידוי, אישי, גואל.

אם נחזור לדימוי החולי, הרי לקראת הסוף הוא מקבל עוד ביטוי - מעודן, מרומז, אך כמעט בלתי נסבל - על רקע קולו של הקריין היורה שמות גנאי מכל סוג שהוא בקהל ("...זרוקי האתמול, חיות של עדר, שפנים זרים לרוח העברית, גיבורים בפה, נאדות נפוחים, מלחכי פינכה של המולדת, תוקעי סכין בגב האומה, שמאלנים, ימנמים, נפולת נמושות... מצפניסטים, רב אנשיסטים ופשיסטים...") נשמעת המוסיקה של חביב אללה ג'אמל. אם

החינוכי, אלא מחויבות ברמה אישית מאוד, שבה כל רקדן מובחן, שונה, מוצא לעצמו מרחב קיום, אך בו בזמן יש קשב עצום על הבמה, רמת ריכוז גבוהה, בתוכה אין בזבוז, אין נייע שאין לו מענה.

בתוך ההמולה מחרישת האוזניים בה אנו מתקיימים, "וירוס" של אוהד נהרין היא תוכחה וגם מתנה, תזכורת מכאיבה ונדיבה שיכול להיות גם אחרת.

